

Zmenka v súdnom konaní

JUDr. Branislav Jablonka, PhD.

Externý lektor Justičnej akadémie

Pramene práva

- 1) Zmenkové právo – pramene a vývoj
  - Ústava SR – ústavný zákon č. 460/1992 Zb.
    - Čl. 1 ods. 1 – „právny štát“ – princíp predvídateľnosti práva, princíp právnej istoty
    - Nález ÚS SR, sp. zn.: III. ÚS 107/07 – všeobecné súdy sú povinné na právnu otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dať rovnakú odpoveď, ak to nedodržia rozhodnutie všeobecného súdu je ústavne neakceptovateľné
  - zákon č. 191/1950 Zb. zákon zmenkový a šekový
  - zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch
  - Dohovor OSN o zmenkovom práve, Ženeva 1930

Procesné podmienky konania

Zmenkové súdne konanie

2 druhy konania: a) klasické, b) skrátené

Všeobecné podmienky konania:

- **Na strane súdu:**
  - a) právomoc,
    - Nariadenie rady Brusel I č. 44/2001 – čl. 5 ods. 5 – spory týkajúce sa pobočky, zastúpenia, inej organizačnej zložky,...
    - pozn.: delenie právomoci medzi všeobecné súdy a rozhodcovské súdy
    - § 1 zákona č. 244/2002 Z. z. o rozhodcovskom konaní
    - NS ČR: 29 Cdo 3613/2009 : - ak má zmenka zabezpečovať plnenie z kauzálneho vzťahu, pričom v kauzálnom vzťahu sa zmluvné strany dohodli, že podriadiť ujú rozhodcovskému konaniu „akýkoľvek spor vyplývajúci z tejto zmluvy alebo v súvislosti so zmluvou“ potom sa rozhodcovská doložka týka pohľadávky zabezpečenej zmenkou, ako aj zmenky samotnej – v rozpore s týmto nižšie uznesenie ÚS ČR
    - ÚS ČR: I. ÚS 2615/11 zo dňa 23.07.2012: „Aby rozhodcovská doložka zakladala právomoc rozhodcu aj v zmenkových sporoch, je nutné, aby v texte doložky boli zmenkové spory priamo uvedené. Spor zo zaistovacej zmenky nie je možné podradiť pod spory v súvislosti s predmetnou (kauzálnou) zmluvou, ide o úplne samostatné spory s iným právnym základom (In: Právní rozhledy č. 18/2012)
    - Zákon č. 97/1963 Zb. - § 37 – všeobecné kritérium, § 37 b písm. c) – spory týkajúce sa organizačnej zložky,...
    - b) príslušnosť (vecná - § 9 OSP + § 10 zákona č. 371/2004 Z. z., miestna - § 85 a § 87 OSP)
  - Voľba práva je neprípustná, uplatňuje sa kreačná teória, R NS ČR 29 Odo 574/2006
- **Na strane účastníkov:**
  - a) spôsobilosť byť účastníkom konania (tzv. procesná spôsobilosť), Uznesenie NS SR zo dňa 01.09.2012, sp. zn.: 5 MOBdo 3/2010, In: Zo súdnej praxe 5/2012
  - b) kvalifikovaný návrh na začatie konania (§ 79 OSP v spojení s § 43 OSP a § 175 OSP)
  - c) zaplatenie súdneho poplatku (zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, Položka č. 1 písm. a) min. 16,50 EUR, najviac 16.596,50 EUR – zmenka nie je obchodná vec ! rovnako aj judikatúra: Uznesenie KS BA zo dňa 23.06.2012, sp. zn.: 2 CoZm 14/2011, 2 CoZm 24/2011
- **Negatívne :**
  - a) litispendencia (§ 83, totožnosť subjektov a totožnosť predmetu konania vyplývajúceho z rovnakého skutku, t.j. konkurencia zmenkového sporu s kauzálnym sporom nie je prekážkou litispendencie)
  - b) rei iudicata (§ 159 OSP, prejudiciálna otázka nie je prekážka právoplatne rozhodnutej veci)

Hmotnoprávne podmienky vydania ZPR

Návrh na vydanie ZPR

- Rozhodovanie v merite veci podľa § 175 OSP
- Skúmanie hmotnoprávnych podmienok:
  - Skúmanie esenciálnych náležitostí zmenky, tzv. „predbežné cenzúra“
  - Skúmanie listiny ako takej (najmä zjavné poškodenie, iné závažné nedostatky)
  - Skúmanie, či skutočnosti tvrdené v návrhu zodpovedajú predloženým dôkazom, t.j. overenie totožnosti tvrdení s dôkazmi
  - Skúmanie nepretržitého radu indosamentov
  - Skúmanie preklúzie

Druhy námietok voči plateniu zmenky

- Ženeva (1930) stanovila negatívny spôsob vymedzenia (čl. I § 17 ZZŠ), pôvodne v Haagu (1912) bolo pozitívne vymedzenie
  - Námietky vyplývajúce z predpisov zmenkového práva (tzv. absolútne)
  - Námietky vyplývajúce zo vzťahu medzi majiteľom zmenky (veriteľom) a zmenkovým dlžníkom (tzv. relatívne priame)
  - Námietky vyplývajúce zo vzťahu medzi predošlým majiteľom zmenky a zmenkovým dlžníkom (tzv. relatívne odvodené) za predpokladu, že majiteľ zmenky konal pri nadobúdaní zmenky vedome na škodu dlžníka
  - Iné, pokiaľ to vyplýva z negatívneho vymedzenia v zmysle čl. I § 17 ZZŠ

Druhy absolútnych námietok

Absolútne námietky

- Po prvé, spochybňujú listinu, že je zmenkou
  - Námietka ničotnosti (neplatnosti) zmenky – namieta sa, že listina nie je zmenka kvôli absencii podstatnej náležitosti (čl. I § 1, čl. I § 75 ZZŠ)
  - Námietka formálnej vady podpisu vystaviteľa
- Po druhé, dovoľávajú sa zániku zmenkového záväzku
  - Námietka zmeškania zachovacích úkonov (čl. I § 53 ZZŠ)
  - Námietka kvitancie
  - Námietka preškrtnutia podpisu
  - Námietka zloženia zmenkového dlhu do súdnej úschovy (čl. I § 42 ZZŠ)
  - Námietka premlčania (čl. I § 70, 71 ZZŠ)

Princípy uplatňujúce sa pri absolútnych námietkach

Absolútne námietky

- „Quod non est in cambio no est in mundo“ (čo nie je na zmenke, nie je ani vo svete) – odkaz Ženevy (1930)
- Zmenka mení majiteľa, on nemôže skúmať čo bolo úmyslom, vôľou,... Vystaviteľa
- Obsah záväzku spozná nezávislá tretia osoba výlučne len z textu zmenky, tzv. princíp právneho zdania
- Rigor cambialis
- „Zmenkový záväzok nemôžeš interpretovať s ohľadom na vôľu účastníkov. Interpretuj ho tak, akoby si nič nevedel o okolnostiach emisie zmenky. Vidíš len zmenku, nič viac a nič menej“

Absolútne námietky vyplývajúce z vád listiny

Absolútne námietky

- Vada v označení zmenky
  - Nesprávne vyjadrenie slova „zmenka“
  - Nesúvislý text zmenky oddelený rámečkami spôsobuje neplatnosť zmenky R NS ČR 29 Cdo 5250/2009, iná podoba zase obstála a to v R NS ČR 29 Cdo 722/2010
- Vada v bezpodmienečnom sľube
  - Nejednotnosť jazyka – listina musí byť v čase emisie jednojazyčná, do úvahy neprichádza kombinácia jazykov, R NS ČR 29 Cdo 427/2009
  - Formulácia sľubu „Za túto zmenku zaplatíte ...“ – obstojí ešte R NS ČR 29 Cdo 802/2010
  - Problém „euronovely“ – čl. III § 9 a ZZŠ (zákon č. 659/2007 Z. z.) – vzhľadom na to, že čl. III § 9 ZZŠ je účinný od 01.01.2008 je možné ho aplikovať len na zmenky vystavené a splatné po dni účinnosti tejto novely zákona, t.j. zmenky vystavené v čase od účinnosti novely – 01.01.2008 do dňa zavedenia EURA – 1.1.2009 (iný spôsob výkladu by ústavne neobstál)
- Vada v dátume a mieste vystavenia
  - Nesprávne uvedenie miesta – zmenka s miestom „Kostelec“, ktorých je v ČR viac obstojí, R NS ČR 29 Cdo 3106/2009
  - Nesprávne uvedenie dátumu – zmenka s dátumom vystavenia 06.2./07 obstojí, R NS ČR 29 Cdo 3106/2009
- Vada v dátume splatnosti
  - Zmenka splatná v určitú hodinu je neplatná R NS ČR: 29 Cdo 2162/2010
  - Zmenka splatná do 30.03.2003 je neplatná R NS ČR: 29 Cdo 3361/2010
  - Zmenka so splatnosťou „19.10.19 2001“ obstojí za určitých okolností R NS ČR 29 Cdo 945/2009
- Vada v mieste splatnosti
  - Nesprávne označenie miesta
- Vada v označení remitenta
  - Nesprávne označenie remitenta
- Vada v podpise vystaviteľa
  - Formálna vada podpisu vystaviteľa
  - Ak žalovaný poprie pravosť svojho podpisu na zmenke, dôkazné bremeno preukázania pravosti prechádza na žalobcu R NS ČR: 29 Cdo 1164/2010 a 29 Cdo 3478/2007, to však neplatí ak je podpis žalovaného úradne osvedčený R NS ČR 29 Cdo 1623/2009, ďalej Uznesenie Vrchného súdu v Olomouci zo dňa 24.10.2010, sp. zn.: 14 Cmo 264/2010, Rozsudok KS v ZA, sp. zn.: 14 CoZm 10/2012
  - Riaditeľ štátneho podniku nie je oprávnený avalovať zmenku v mene štátneho podniku v zmysle § 6 ods. 2 v spojení s § 19 ods. 3 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku (Rozsudok NS SR zo dňa 24.05.2012. In: Bulletin Slovenskej advokácie 7-8/2013)

Charakteristika relatívnych námietok

Relatívne námietky

- Nemajú pôvod v listine, ani v predpisoch zmenkového práva
- Ide o námietky majúce pôvod v súkromnoprávných vzťahoch súvisiacich so zmenkou, resp. úplne nezávislých vzťahoch medzi majiteľom zmenky a zmenkovým dlžníkom
- Aj keď budú úspešné smerujú len k obrane voči plateniu zmenky, t.j. účinne nemôžu spochybniť platnosť listiny, ani záväznosť podpisov
- Nie je možné ich prenášať na nových majiteľov zmenky s výnimkou ak majiteľ zmenky v čase prevodu zmenky konal vedome na škodu dlžníka

Prelom do originárneho nadobudnutia práv

Vedomé konanie na škodu dlžníka (1)

- Oslabenie „abstrakčnosti“ indosamentu
- Hovoríme o tzv. „simulačnom“ indosamente, resp. idosamente na oko
- „Pôvodný“ majiteľ zmenky sa dohodne s „novým“ majiteľom zmenky, že na neho prevedie zmenku s jediným cieľom, aby nový majiteľ nadobudol „čistú“ zmenku, pretože voči pôvodnému majiteľovi zmenky nie je možné vznášať mimozmenkové námietky, ktoré by inak úspešne mohol zmenkový dlžník voči pôvodnému majiteľovi vznášať
- Účelom je inkasovať zmenkovú sumu v dôsledku abstrakčného účinku indosamentu
- Možnosť zmenkového dlžníka (žalovaného) vzniesť relatívnu námietku voči novému majiteľovi vyplývajúcu z právneho vzťahu medzi zmenkovým dlžníkom a pôvodným majiteľom, avšak len vtedy, ak zmenkový dlžník preukáže, že nový majiteľ zmenky konal v čase nadobúdania vedome na škodu dlžníka – tzv. „odvodená relatívna“ námietka

Malae fidea v. bonae fidea

Vedomé konanie na škodu dlžníka (2)

- Spišiak (s. 64 a nasl. Zmenkové právo podľa ž. k. 1944) uvádza: „V Ženeve sa totiž správne poukázalo na to, že situácia dlžníka, od ktorého veriteľ žiada platbu, je oveľa nebezpečnejšia ako situácia vlastníka, od ktorého niekto požaduje držbu zmenky. Kto zmenku nadobúda, má viac čau na skúmanie okolností týkajúcich sa práv jeho predchodcu, hoci zmenkový obeh ani jemu neposkytuje možnosť veľkého váhania a detailného skúmania. Ale dlžník, od ktorého sa platenie považuje, je natoľko v horšej situácii, že keby odoprel platenie, vznikli by mu značné protestné a žalobné škody nehľadiac na škodu, ktorú môže utrpieť na dobrom obchodnom mene v dôsledku protestu a žaloby.“
- Na margo rozdielu medzi čl. 17 JZZ a čl. 16 ods. 2 JZZ
- V konaní o vydaní zmenky stačí preukázať hrubú nedbanlivosť (čl. 16 ods. 2 ZZŠ), zatiaľčo v konaní o plnenie zo zmenky je potrebné preukázať vedomé konanie na škodu dlžníka
- Dôležitý je okamih – „čas nadobudnutia zmenky“, t.j. *mala fides superveniens non nocet*, neskoršia zlá viera neškodí
- Kotásek (s. 8 a nasl. Obchodní právo č. 11/2000) – „informačný paradox“ – príliš veľa informácií môže byť na škodu nadobúdateľa zmenky, lepšie je tváriť sa, že kupujem „myš vo vreci“, - ak by som sa ako nadobúdateľ zmenky začal príliš veľa informovať u dlžníka o okolnostiach vystavenia zmenky, je úplne možné, že sa týmto spôsobom dozviem o oprávnených kauzálnych námietkach dlžníka a pri nadobúdaní zmenky budem konať vedome na škodu dlžníka
- Bremeno tvrdenia, ako aj dôkazné bremeno nesie žalovaný
- „avízová“ doložka – slúži na orientáciu zmenkovoprávných účastníkov, sama osebe nepreukazuje, že nový majiteľ mal znalosť o námietkach

Druhy relatívnych námietok

Relatívne námietky (druhy)

- **Námietka neexistencie kauzy**
  - Nemusí byť len príčina spočívajúca v záväzkovoprávnom vzťahu, ale môže byť aj iný účel, napr. výpomoc pre priateľa (princíp: „nič nie je bez príčiny, všetko svoju príčinu má“
    - Ak existenciu kauzálneho vzťahu tvrdí žalobca, potom je logické, že on má vedomosť ako možno jeho existenciu preukázať ....R NS SR uverejnené v ZSP 2/2010 pod č. 18/2010
- **Zánik kauzy**
  - Zánik súkromnoprávneho vzťahu (úverová zmluva zanikla)
  - Zrušenie zmluvy
  - Odstúpenie od zmluvy
  - Splnenie zabezpečeného záväzku
    - Dôležité je, či skutočnosti hovoriace o zániku záväzku existovali ku dňu vydania ZPR, R NS ČR 20 Cdo 2612/2009
  - Preklúzia zabezpečeného záväzku
- **Omyl v kauze**
  - Nie omyl na zmenke, neplatná zmluva
- **Nepripustná kauza**
  - Právny predpis neumožňuje zaistiť záväzok zmenkou
  - Zákonník práce (zákon č. 311/2001 Z. z.)
  - Zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (§ 17 ods. 3: „V súvislosti s poskytovaním spotrebiteľského úveru nemožno splniť dlh alebo zabezpečiť jeho splnenie zmenkou alebo šekom.“)
- **Námietka započítania**
  - Započítať je možné len pohľadávky, ak došlo k započítavaciemu prejavu vôle najneskôr ku dňu vydania ZPR
- **Námietka premlčania kauzálnej pohľadávky – nie je opodstatnená !**
  - Pri premlčaní totiž nedochádza k zániku kauzálneho záväzku, ale iba k jeho oslabeniu, - t.j. „kauzálne“ právo stále trvá

Špecifické námietky voči plateniu zmenky

Špecifické relatívne námietky (druhy)

- Svedčia len dotknutému dlžníkovi, avšak voči ktorémukoľvek majiteľovi zmenky (tzv. princíp „jeden voči všetkým“)
  - Námietka prekročenia zastúpenia
  - Námietka sfalšovania podpisu
  - Námietka omylu
  - Námietka „falošnej“ zmenky
  - Námietka neoprávnenej zmeny textu listiny (čl. I § 69 ZZŠ) – nejde o zmenu textu pri tzv. formulári „199“ R NS ČR 29 Cdo 157/2009

Procesné úkony počas zmenkového konania

■ Procesné úkony:

- Zmena návrhu (§ 93 ods. 2 a 3 OSP) – ak počas súdneho konania dôjde k indosácii zmenky a súd pripustí zmenu podľa § 92 ods. 2 a 3 OSP, je povinnosťou súdu vždy preskúmať v rámci meritórneho rozhodnutia vo veci samej preskúmať, či novému majiteľovi zmenky svedčí vecná aktívna legitimácia. Posúdenie vecnej aktívnej legitimácie pri navrhovateľovi, ktorý nadobudol zmenku počas konania nemôže byť limitované § 175 ods. 1 OSP, pretože táto otázka nepodlieha koncentrácii, keďže ju odporca môže namietat' logicky až potom ako došlo k indosácii počas konania (t.j. po vydaní ZPR), Uznesenie NS SR zo dňa 09.12.2009, sp. zn.: 5 Obo 80/2009
- Vzájomný návrh (§ 97 ods. 1 OSP) – z logiky veci v zmenkovom konaní neprípustný,
- Obrana proti návrhu – započítanie (§ 98 OSP) – započítanie je prípustné len za podmienky, že k započítaniu došlo najneskôr ku dňu vydania ZPR

Spory s nízkou hodnotou sporu podľa Nariadenia č. 861/2007

- Zásady konania
  - Písomnosť konania (čl. 5 ods.1)
  - Pojednávane sa nariaďuje, ak to súd považuje za potrebné, alebo ak to požiadava niekto z účastníkov

Spory s nízkou hodnotou sporu podľa Nariadenia č. 861/2007

- Vady procesu vytýkané odvolacím súdom, KS BB, 43 CoZm 10/2013, 21.11.2013:
  - Predvolanie účastníkov na pojednávanie bez ich návrhu
  - Vykonanie dokazovania bez návrhu účastníkov, pričom dokazoval skutočnosti, ktoré vôbec neboli tvrdené v návrhu (odporca pritom nevzniesol žiadne námietky voči plateniu)
  - Skúmanie spotrebiteľského vzťahu, ktorý nie je predmetom konania
  - Právne posúdenie zmenky ako neplatnej nie je správne („Zaplatím za túto zmenku pri predložení...“ v. „Na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia“)
  - Otázka úročenia vistazmenky – je naďalej otázna
  - To, že vyplnená zmenková suma je v rozpore s § 4 ods. 6 zákona č. 258/2001 Z. z. účinného ku dňu uzavretia úvereovej zmluvy, nemá v tomto prípade vplyv, pretože účastníkom za navrhovateľa nie je veriteľ z úvereovej zmluvy

Blankozmenka

- čl. I § 10 ZZŠ hovorí len o námietkach
- Prípustnosť používania bankozmeniek bola v histórii sporná
- Ide o zárodok zmenky, t.j. blankozmenka nie je zmenka
- Pojmové znaky:
  - Aspoň 1 podpis, aby sa mohlo hovoriť o vydanej listine
  - Určenie, že má byť zmenkou (aspoň slovo „zmenka“
  - Zámer vydať blankozmenku (subjektívna okolnosť)
- Podvyplnenie a nadvyplnenie prázdnych miest, Uznesenie KS ZA 14 Cob 157/2013
- Rozsah námietok voči plateniu zmenky vo nadobúdateľovizávisí aj od toho, či nadobúdateľ nadobúdal ešte blankozmenku, alebo či už nadobúdal vyplnenú zmenku
  - ak nadobúdal blankozmenku – rozsah námietok je daný čl. I § 10 ZZŠ
  - ak nadobúdal vyplnenú zmenku – rozsah námietok je daný čl. I § 17ŽŠ